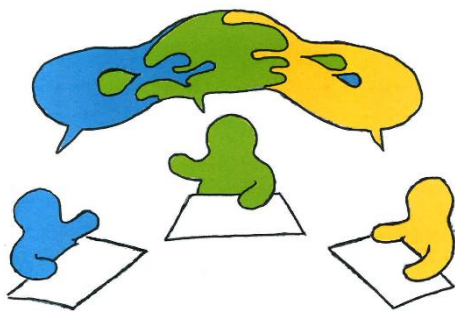

Studiedag meertaligheid op school
19/10/2016

Workshop Meertalige interactie in de basisschool. Trend of troef?

Kirsten Rosiers & Stef Slembrouck

kirsten.rosiers@ugent.be

stef.slembrouck@ugent.be

Het doel van deze workshop was om samen te reflecteren over het potentieel, de functies en beperkingen van meertalige interactie in de klas, en dat aan de hand van concreet materiaal onder de vorm van video-geregistreerde praktijkvoorbeelden.

We startten met een experiment, waarbij het publiek een opdracht in het Frans kreeg. De bedoeling van dit experiment was om het publiek onder te dompelen in de situatie die anderstalige leerlingen dagelijks meemaken. In de nabespreking die volgde, merkten we op dat sommige groepjes in het Nederlands overlegden, andere deden dat in het Frans, maar de meeste groepjes switchten tussen de diverse talen. Nederlands hielp om af en toe eens een moeilijk woord te begrijpen. Dit is net wat ook blijkt uit onderzoek naar de meertalige interactie van leerlingen, en wat in het verdere verloop van de workshop aan bod kwam.

Het tweede deel van de workshop was gebaseerd op het doctoraatsonderzoek van Kirsten Rosiers, en draaide rond de vraag hoe meertalige interactie er precies uitziet in de klas. Het onderzoek vertrok van de vaststelling dat meertaligheid toeneemt, wat ook in Vlaanderen en Brussel én in het onderwijs duidelijk te merken is. Diversiteit wordt vaak als een bedreiging ervaren. Uit grootschalig PISA-onderzoek blijkt dat er een prestatiekloof is tussen leerlingen met en zonder migratie-achtergrond, waarbij die eerste groep minder goed scoort. Beleidsmakers schuiven taal naar voren als verklaring en zetten in op een eentalig beleid om alle leerlingen gelijke kansen te bieden. Ondanks dit jarenlange eentalige beleid, is de prestatiekloof er nog steeds. De vraag is dus of meertaligheid benutten geen betere oplossing kan bieden. Er werden twee klassen betrokken in het onderzoek. Ten eerste een Gentse klas waar meertaligheid toegelaten werd en waar leerlingen hun thuistaal mochten gebruiken als iedereen in een groepje de taal begreep. Ten tweede maakte ook een Brusselse klas, waar de thuistaal niet toegelaten was, deel uit van het onderzoek. Het doel van dit onderzoek was om *inzichten* te verwerven in hoe leerlingen hun talige repertoire gebruiken en om, op basis van die bevindingen, pedagogische benaderingen te ontwikkelen.

In de workshop werd een antwoord op de onderzoeksvraag behandeld in twee delen, waarbij eerst bekeken werd hoe *leerkrachten* in een meertalige en superdiverse klascontext omgingen met hun volledige talige repertoire in interactie. Leerkrachten stimuleren en faciliteren meertalige interactie, maar beïnvloeden de richting ervan niet verder. De interactionele dynamieken worden in de handen van de leerlingen gelaten. Uit de eerste video (verjaardag, 'hellouf') bleek dat de thuistaal wel aan bod komt tijdens minder schoolse en informele momenten. Leerkrachten zouden ook meer op het collectief verwezenlijken van leren kunnen inzetten door leerlingen samen kennis te laten opbouwen in interactie. Dat kon in de Brusselse klas door vertalingen aan te reiken (video 2, venger), in de Gentse klas liet de leraar de leerlingen samen kennis opbouwen in interactie door de thuistaal toe te laten (video 3, kommagetallen). Belangrijk was dat de leraar de interactie niet zomaar in handen van de leerlingen liet, maar na de vertaling van de Turkse leerling opnieuw in dialoog ging met de

leerlingen. Op die manier wordt de kennis dubbel verankerd in de thuis- en instructietaal. Bovendien kan de leraar controleren of de leerling de inhoud ook werkelijk begrepen heeft. Leerkrachten kunnen zo meertalige ruimtes creëren die talige moeilijkheden opvangen, communicatieve winst opleveren, zorgen voor een beter begrip van inhoud, zorgen voor pedagogische vooruitgang en zorgen dat inhoud verbonden worden met de instructietaal. In een open taalbeleid zoals in de Gentse klas heeft een leraar meer mogelijkheden om de thuistaal te benutten en zo een krachtige, rijke en meertalige leeromgeving te creëren, zonder dat hij/zij de thuishalen van de leerlingen moet beheersen. Wanneer er een restrictiever taalbeleid geldt, zijn de mogelijkheden beperkter.

In het tweede deel van het antwoord op de onderzoeksvraag kwamen *leerlingen* aan bod. Uit de vierde video (Koningland) bleek dat leerlingen met gemak en heel spontaan hun talige repertoire benutten en dat de verschillende talen vloeiend in elkaar overlopen. Er zijn een aantal factoren die een invloed uitoefenen op de taalkeuze, zoals bijvoorbeeld het onderwerp waarover wordt gesproken. Ook al mogen ze de thuistaal gebruiken, toch blijkt dat leerlingen meestal Nederlands praten, wat zowel naar voren kwam uit interactiedata als uit de digitale meertalige leeromgeving E-Validiv. Toch kan één switch volstaan om de leerling te helpen (video 5, E-Validiv). Leerlingen lijken meertaligheid te benutten als een pedagogische tool om begrip te ondersteunen en te verzekeren, om te vertalen, om pedagogische vooruitgang te garanderen, voor het leren van inhoud en om de instructietaal en schoolse woordenschat te leren.

Concluderend stelden we dat leerkrachten leerlingen kunnen toelaten in interactie te gaan in de thuistaal, waarbij ze aandacht besteden aan de creatie van een krachtige leeromgeving waarin meertaligheid een plaats kan krijgen. Op die manier hebben ze de didactische en interactionele sleutel in handen om meertaligheid te benutten in de praktijk. Leerlingen kunnen vervolgens *peer*interactie benutten als hefboom om te leren. Ze kunnen samen kennis opbouwen en er kunnen transfers ontstaan van thuis- naar instructietaal. In interactie wordt meertaligheid op die manier benut, gelegitimeerd en gevaloriseerd. Door de troeven van meertaligheid te benutten en in te zetten binnen de principes van een krachtige leeromgeving waarin interactie een belangrijke rol speelt, kan meertaligheid ingezet worden in een bredere pedagogie. Zo is meertaligheid niet zomaar een trend, maar draagt het veel meer potentieel in zich.

In een laatste deel van de workshop was er de mogelijkheid om vragen te stellen, die beantwoord werden door prof. dr. Stef Slembrouck.

Meer inspiratie:

Boek "Haal meer uit meertaligheid":

<https://www.acco.be/nl-be/items/9789462925632/Haal-meer-uit-meertaligheid>

Online coachingspakket:

www.metrotaal.be

Digitale leeromgeving E-Validiv:

<http://evalidiv.classy.be/frontend/web/validiv/>